

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΩΣ ΗΘΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Υπό τοῦ κ. ΕΥΣΤ. Σ. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ

Γενικοῦ Διευθυντοῦ Προνοίας τοῦ Ὑπουργείου Κοινων. Προνοίας

Ι. ΓΕΝΙΚΑ

Κατὰ τὴν διεξχωγὴν τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, τὰ ἄτομα εἶναι ἐξωπλισμένα μὲ ἄνισα πνευματικὰ ἐφόδια καὶ ὕλικά μέσα. Ἡ ἀνισότης αὕτη καὶ ἡ κλιμάκωσις τῆς εἶναι συυφασμένα μετὰ τὴν φύσιν τῶν ἀτόμων, μετὰ τὴν κοινωνικὴν των θέσιν καὶ μετὰ τὴν συνδρομὴν διαφόρων εὐνοϊκῶν ἢ δυσμενῶν περιστάσεων.

Τὰ ὕλικά μέσα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε εὐρίσκονται εἰς ἀπεριόριστον ποσότητα, οὔτε εἶναι ἐλεύθερα εἰς τὴν διάθεσιν πάντων. Εἶναι τοῦναντίον περιορισμένα καὶ ἀπαιτοῦν προσπάθειαν καὶ ἀγῶνα διὰ ν' ἀποκτηθοῦν.

Κατὰ τὴν διεξχωγὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ, συνεπεία τῆς ἀνισότητος τῶν διαθέσιμων μέσων, ὠρισμένα ἐκ τῶν ἀτόμων δὲν κατορθῶνουν νὰ ἱκανοποιήσουν οὔτε τὰς περισσότερας στοιχειώδεις ἀνάγκας μιᾶς ἀνεκτῆς διαδιδάσεως καὶ περιέρχονται εἰς κατὰστασιν, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐξαθλίωσιν.

Τὴν κατὰστασιν ταύτην, τῆς κατὰ τ' ἀνωτέρω δημιουργουμένης οἰκονομικοκοινωνικῆς διαφοροποιήσεως, εἰδικῶς διὰ τὴν Χώραν μας, ἐπιτείνει τὸ χαμηλὸν ἠθικὸν μας εἰσόδημα καὶ ἡ σοβαρὰ διαταραχὴ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς θέσεως τῶν ἀτόμων, ἢ ὁποῖα ἐδημιουργήθη κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας, ὡς καὶ ἡ γενικὴ αὔξησις τῶν ἀναγκῶν, τὴν ὁποῖαν παρακολουθοῦν καὶ τὰ ἄτομα τῶν πενεστέρων τάξεων.

Συνέπεια πάντων τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς διαρκοῦς μερίμνης τῆς Πολιτείας καὶ τῆς ὀργανωμένης Κοινωνίας διὰ τὰ μὴ εὐημεροῦντα μέλη τῆς, καὶ ἡ δημιουργία προσθέτων ἢ νέας μορφῆς ὑποχρεώσεων αὐτῶν πρὸς τὰ ἐκ ποικίλων αἰτίων ἀναξιοπαθοῦντα ἄτομα.

Ἡ εὐημερία τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων ἐνὸς λαοῦ, ἢ ὁποῖα ἐνδιαφέρει τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν, δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὸν συνολικὸν ὄγκον τῶν ἀγαθῶν τῆς δεδομένης Χώρας, ἀλλ' ἐπηρεάζεται σοβαρῶς καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς συγκεντρώσεως καὶ κατανομῆς τοῦ πλοῦτος καὶ ἀπὸ τὴν διάρθρωσιν καὶ τὴν μορφήν τῆς οἰκονομίας τῆς. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους παρατηρεῖται τὸ ἴδιον φαινόμενον καὶ μετὰ τῶν διαφόρων περιοχῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χώρας. Οὕτως, εἰς δύο περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος, π.χ. τὴν Α καὶ τὴν Β, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν αὐτὸν πληθυσμὸν καὶ τὸν ἴδιον ἑκάστη πρὸς τὴν ἑτέραν συνολικὸν πλοῦτον, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη

ἀριθμὸς ἀναξιοπαθούτων εἰς μὲν τὴν Α ἴσος πρὸς τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ πληθυσμοῦ, εἰς δὲ τὴν Β ἴσος πρὸς τὰ $\frac{5}{10}$, $\frac{6}{10}$ κ.λ.π. Τοῦτο συμβαίνει, διότι εἰς τὴν Β περιοχὴν ὁ πλοῦτος εἶναι συγκεντρωμένος εἰς ἐλάχιστας χεῖρας καὶ ἡ διαχείρισις καὶ ἐν γένει διοικήσις αὐτοῦ εἶναι ἀνεξέλεγκτος καὶ ἀντικειωνικὴ, ἐνῶ εἰς τὴν Α περιοχὴν ἡ κατανομὴ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων εἶναι εὐρεῖα, οἱ ἀκτῆμονες ἐργάζονται ἱκανοποιητικῶς, καὶ συνεπῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων, τὰ ὅποια στεροῦνται τῶν στοιχειωδῶν μέσων συντηρήσεως, εἶναι περιωρισμένος.

Εἰς τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἄτομα ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια εἰς τὴν Ἑλλάδα συγκεντρώνει τὸ κύριον ἐνδιαφέρον της. Εἰς ἄλλας χώρας, κοινωνικῶς καὶ οικονομικῶς περισσότερον ἐξειλιγμένας, καὶ ἰδίᾳ εἰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, εἰς Σουηδία κ.λ.π., τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ τῆς ὀργανωμένης Κοινωνίας ἀνεξαρτήτως οικονομικῶν προϋποθέσεων καὶ κριτηρίων. Οὕτως, εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς π.χ., ἐτέθη ὑπ' ὄψιν μου μία περίπτωσις (εἰς Providence—Rode—Island) παραπομπῆς εἰς τὸ Δικαστήριον Ἀγγλικῶν εἰδικῆς ὑποθέσεως ἀγγλικῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια διήγον ὑπὸ συνθήκας μὴ εὐνοούσας τὴν ὁμαλὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν των ἀνάπτυξιν, συνεπείᾳ ἀσωταίας τοῦ πατρὸς καὶ συνεχῶν μεταξὺ τῶν συζύγων ἐρίδων καὶ διαταραχῶν. Τὸ Δικαστήριον ἀπεφάσισε, χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴν οικονομικὴν κατάστασιν τῶν γονέων, ν' ἀναθέσῃ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐν γένει περιθάλψεως τῶν παιδιῶν εἰς Ἴδρυμα Κοινων. Προνοίας, διότι «οἱ γονεῖς τῶν ἐν λόγῳ παιδιῶν δὲν ἀπεδείχθησαν ἱκανοὶ νὰ διαπαιδαγωγήσουν παιδιὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Δημοκρατίας».

Εἰς παρῶμοιαν περίπτωσιν ἐν Ἑλλάδι, ἐκτὸς τῆς ἀδυναμίας τοῦ Κράτους ἢ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας νὰ ἐπέμβῃ οἰκοθεν, καὶ σχετικὴ αἰτίας τῶν γονέων, ἐὰν ὑπεβάλετο, θὰ ἀπερίπτετο, ἐφ' ὅσον οἱ πόροι τῆς οἰκογενείας ἦσαν ἐπαρκεῖς διὰ τὴν συντήρησίν της, ἢ ἐφ' ὅσον ὁ πατὴρ ἦτο ἱκανὸς πρὸς ἐργασίαν ἀνεξαρτήτως πρὸς τοὺς διατιθεμένους πόρους.

Βεβαίως οἱ ἔνδεεσις καὶ οἱ ἀναξιοπαθούντες ἀποτελοῦν κοινωνικὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ διαφόρους τρόπους προσπάθεια ἀντιμετωπίσεως καταλαμβάνει τὸν κύριον χώρον εἰς τοὺς τομεῖς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ὄλων τῶν χωρῶν. Περαιτέρω ὅμως ἡ Κοινων. Πρόνοια προχωρεῖ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν οικονομικῶς ἀδυνάτων—οὐχὶ ἐνδεῶν—, προσπαθοῦσα νὰ μειώσῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν οικονομικῶς ἰσχυροτέρων, διὰ τῆς ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ καλύψεως ὀρισμένων ζωτικῆς φύσεως ἀναγκῶν τῶν ἀδυνάτων. Καὶ πράττει τοῦτο, διότι: α) προκειμένου περὶ ἀπροβλέπτων, συνήθως ἐπειγούσης φύσεως, ἀναγκῶν, ἀπολύτως ἀπαραιτήτων, ἀπαιτουσῶν δυσανάλογον, πρὸς τοὺς πόρους μιᾶς περιωρισμένης οἰκογενεῖας, ὅπως ἐπιπέσει, ἢ μὴ ἱκανοποίησις αὐτῶν θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, τὰ ἐν ἀνάγκῃ ἄτομα νὰ περιχθῶν εἰς κατὰστασιν ἐσχάτης ἐξαθλιώσεως, ἢ προκειμένου περὶ σοβαρᾶς ἀσθενείας νὰ φθάσουν πρὸ τοῦ τραγικοῦ διλήμματος: ἢ ἡ ὑπόλοιπος οἰκογενεῖα νὰ θυσιασθῆ, διαθέτουσα πάντας τοὺς πόρους της, ἐὰν καὶ οὗτοι ἐπαρκοῦν, ἢ νὰ θυσιασθῆ ὁ ἀσθενής, ἐγκαταλειπόμενος εἰς τὴν τύχην του, καὶ β) προκειμένου περὶ ἀναγκῶν στοιχειωδῶς πολιτισμένης ζωῆς, ἢ μὴ ἱκανοποίησις τούτων θὰ εἶχεν ὡς συνέπεια, ὅπως τὰ ἄτομα ταῦτα

ἀναγκασθούν νά ζήσουν εἰς τὸ περιθώριον τῆς κοινωνίας, μὲ μειωμένον ἠθικὸν καὶ μειωμένην ἰκανότητα παραγωγικῆς ἀποδόσεως.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει εἰς λίαν σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀτόμων, ἀνερχόμενος εἰς τὰ 25 % περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, τὰ ὁποῖα διαθέτουν οἰκογενειακὸν εἰσόδημα μικρότερον τοῦ κατωτάτου ὁρίου συντηρήσεως. Τὰ ἄτομα ταῦτα ἀποτελοῦν ἕν μέγα κοινωνικὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποῖου ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἀντιμετώπισις προκαλεῖ διαφόρους οἰκονομικὰς καὶ ψυχολογικὰς ἐπιπτώσεις.

Πλὴν τούτων, ὑπάρχουν ἄλλαι κατηγορίαι ἀτόμων, ἀνάπηροι, τυφλοί, κωφάλαλοι, ἀνάτοιοι, ἀπροστάτευτα, ἀνώμαλα ἢ καθυστερημένα παιδιὰ, ἀλγιοεπαίτι, ἀποθεραπευθέντες φυματικοί, λεπροὶ κ.λ.π. ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἰδικήν των ἀθλιότητα δημιουργοῦν προβλήματα ἐσχάτης ἀπογνώσεως εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον των καὶ κίνδυνον διὰ τὴν κοινωνίαν. Ἐπίσης ὑπάρχουν πρόσφυγες πάσης κατηγορίας, ὡς καὶ οἰκογένειαι, τῶν ὁποίων ἡ διαβίωσις ἐντὸς τρωγλῶν καὶ ἀνθυγεινῶν παραπηγμάτων ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καὶ ἐμπαιγμὸν πρὸς τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατηγορίαι ἀποτελοῦν προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐμπίπτουν εἰς τὰς βασικὰς ἀρμοδιότητας τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας.

Διὰ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ὑγιεινῆς, ἐπιχειρεῖται ἡ πρόληψις, ἡ ἄρσις ἢ ἡ περιστολὴ τῶν δυσμενῶν συνεπειῶν τῶν δημιουργουμένων κοινωνικῶν προβλημάτων, διὰ τῆς δι' ἀμέσων μέτρων ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐνισχύσεως τῶν μὴ δυναμένων δι' ἰδίων μέσων ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς στοιχειώδεις ἀνάγκας μιᾶς κατὰ χρόνον καὶ τόπον ἀνεκτῆς διαδιώσεως.

Καὶ τὰ μὲν εἰδικώτερα αἷτια τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς παρουσίας, ἢ διαπίστωσης ὅμως αὐτῆς μᾶς δίδει τὸ μέτρον τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας, τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἐπιβαλλομένων κοινωνικῶν μέτρων.

II. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΩΣ ΗΘΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ

Τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν, διὰ νὰ τὴν ἐξετάσωμεν βαθύτερον, πρέπει ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐμφάνισιν, καὶ νὰ διερευνησώμεν τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν τὴν λήψιν ὀρισμένων κοινωνικῶν μέτρων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων.

Τὰ πρῶτα μελετημένα καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν μέτρα Κοινωνικῆς Προνοίας ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς διαμορφουμένας κοινωνίας τῶν πρωτοπόρων τῆς ἱστορίας λαῶν τῆς Μέσης καὶ Ἄνω Ἀνατολῆς, εἰς τὸ λυκαυγὲς τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Οὕτως, εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος Χαμουραμπί (2003-1961 π.Χ.) περιελήφθησαν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι, μεταξὺ τῶν ἄλλων, προέβλεπον τὴν προστασίαν τῶν τέκνων, τῶν χηρῶν, τῶν ὀρφανῶν καὶ γενικῶς τῶν ἀδυνάτων, καταβληθείσης προσπάθειας, ὥστε «ὁ ἰσχυρὸς νὰ μὴ βλάβῃ τὸν ἀδύνατον, αἱ δὲ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ νὰ εὐρίσκουν πάντοτε τὸ δίκαιόν των».

Ὡστόσο οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐθέσπισαν μέτρα κοινωνικοθρησκευτικοῦ περιεχομένου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ κατὰ τῆς πορνείας, μὲ φο-

ρεις τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων τοὺς προφήτας τοῦ 8ου καὶ 7ου π. Χ. αἰώ-
νος.

Εἰς τὴν προχριστιανικὴν Ἑλλάδα ἐπίσης, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίνα ἐφηρμόσθησαν παρόμοια μέτρα.

Ὁ Χριστιανισμός, ἐξ ἄλλου, ὁ ὁποῖος ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀνωτέραν ἠθικὴν ἐξαρσιν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, ὑπῆρξεν εἰς τὴν πρώτην του καθαρὰν μορ-
φήν, ἡ θρησκεία τῶν πτωχῶν καὶ καταπιεζομένων, μετὰ βασικὴν καὶ εἰλικρινῆ ἐπι-
δίωξιν τὴν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀθλιότητα,
διὰ τῆς ὀργανωμένης ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως.

Ὁδυσμενία δυναμικὴ, πλὴν τῆς συνειδήσεως, πίεσις ὄθησε τοὺς ἰσχυροὺς τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀναφερθέντων μέτρων, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀφεώ-
ρων εἰς τὴν προστασίαν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἠδύναντο νὰ διαταράξουν τὴν
ἡσυχίαν ἢ νὰ ἀπειλήσουν τὴν ἀσφάλειαν τῶν κρατούντων.

Ἡ ἐξέλιξις δὲ τῶν νέων κοινωνιῶν, μετὰ τὰς πολυκρίθμους μάζας τῶν ἀνευ-
τινὸς δικαιοῦματος ἢ περιουσίας δούλων καὶ λοιπῶν ἐν πλήρει ἀθλιότητι διαβιούν-
των ἀτόμων, ἐδημιούργησε κοινωνικὰς ἀντιδράσεις, αἱ ὁποῖαι ἠπειλοῦν καὶ εἰς τι-
νας περιπτώσεις ἀνέτρεψαν τὴν κρατοῦσαν τάξιν. Αὕτη δέ, διὰ νὰ προλάβῃ τὰς
ἐξεγέρσεις καὶ νὰ περισώσῃ ἑαυτήν, ἠναγκάζετο ἐκάστοτε νὰ λαμβάνῃ μέτρα ὑπὲρ
τῆς πολυκρίθμου καὶ ἀπειλητικῆς μάζης τῶν ἐνδεῶν.

Ὅπως, ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια ἐμφανίζεται πάντοτε εἴτε ὡς ἠθικὴ ἐκφρασις
τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἴτε ὡς ἀποτέλεσμα ἀνάγκης παραχωρήσεως ἐκ μέρους τῶν
ὀλιγαριθμῶν, οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς ἰσχυρῶν, πρὸς τοὺς ἀσθενεστεροὺς, ὑπὸ
τὴν πίεσιν τοῦ φοβεροῦ ὄγκου τῶν τελευταίων, τὴν ἀπειλὴν τῶν λαϊκῶν ἐξεγέρ-
σεων καὶ τὸν κίνδυνον τῶν κοινωνικῶν ἀνατροπῶν.

Ἄλλ' ὅψ' οἰσθήποτε συνθήκας καὶ ἐὰν ἐλήφθησαν ἢ λαμβάνονται τὰ μέ-
τρα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, ἡ βαθυτέρα τῶν ἐννοια εἶναι καθαρῶς ἠθικὴ καὶ
τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκδήλων ἀνθρωπιστικῶν καὶ κοινωνικῶν.

Θεμελιώδης θάσις καὶ σκοπὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἶναι ὁ ἀνθρωπισ-
τὸς ἀνεξερτήτως τῶν φυσικῶν ἢ ἐπικτήτων ἰδιοτήτων του.

Ὁδδέποτε παρεγνώρισθη, εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ τὰς θαυμάσιους τοῦ πολιτι-
σμοῦ, ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας καὶ ἡ ἀνάλογος ἀμοιβή της. Ἄλλ' οὐδέπο-
τε ἐπίσης ἐπεκράτησεν ἡ ἀντίληψις, ὅτι ὁ ἐκ φύσεως γεννηθεὶς σωματικῶς ἡ πνευ-
ματικῶς ἀνίκανος ἢ ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς ἀτυχήσας καὶ πε-
ρπεσὼν, ἰδίᾳ οὐχὶ ἐξ οἰκείας ὑπακεινότητος, εἰς κατὰστασιν ἀνάγκης ἀνθρωπὸς
πρέπει ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἱκανοὺς καὶ τοὺς ἐπιτυχοῦντας εἰς τὴν ζωὴν, νὰ ἐγ-
καταλειφθῇ εἰς τὴν τύχην του καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης ἢ νὰ ζῆσθαι ὡς κατώ-
τερον ὄν, χωρὶς ἀξιοπρέπειαν καὶ μετὰ στέρησιν τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς. Ἀπόδειξις
εἶναι αἱ θραεῖαι θυσίαι εἰς ἃς ὑποβάλλονται διὰ σκοποῦς Κοινωνικῆς Προνοίας
ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ συνεισφέρουν. Καὶ πράττουν τοῦτο πολλάκις ἐξ ἰδίας
πρωτοβουλίας, πρὸς ἱκανοποίησιν ἐσωτερικῆς ἠθικῆς παραρμήσεως, ἢ ὁποῖα ἐνυ-
πάρχει εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἐκδηλουμένη δταν εὐνοϊκαὶ περιστάσεις θί-
ξουν τὰς εὐαίσθητους χορδὰς της.

III. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ἡ πολιτικὴ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ἀσκεῖται σήμερον ἐν Ἑλλάδι κυρίως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, ἢ ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Κράτους.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, καὶ ἄλλα Ὑπουργεῖα καὶ Ὄργανισμοὶ ἀσχοῦν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν, ὡς κάτωθι :

1. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμόνης, εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀναπήρων πολέμου καὶ εἰδικώτερον :
 - α') Διὰ τοῦ Νοσοκομείου καὶ Σανατορίου Ἀναπήρων.
 - β') Διὰ παροχῆς τροφίμων εἰς φυματικὸς ἀναπήρους.
 - γ') Διὰ τῶν νοσηλείων καὶ ἀερολουτροθεραπείας ἀναπήρων.
 - δ') Διὰ τῶν ὀρθοπεδικῶν ἐργαστηρίων, περιπτέρων κ.λ.π.
2. Τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, διὰ τῶν :
 - α') Συντάξεων ἀξιωματικῶν, δπλιτῶν καὶ οἰκογενειῶν θυμάτων πολέμου.
 - β') Ἐπιδομάτων οἰκογενειῶν θυμάτων ἀμάχου πληθυσμοῦ.
3. Τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, διὰ τοῦ προγράμματος προστασίας τῶν ἀπροσαρμόστων ἢ ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ εὑρισκομένων παιδίων, ἀσκουμένου διὰ τῶν :
 - α') Ἐταιριῶν προστασίας ἀνηλίκων.
 - β') Δικαστηρίων ἀνηλίκων.
 - γ') Ἀναμορφωτικῶν καταστημάτων ἀνηλίκων καὶ
 - δ') Σωφρονιστικῶν καταστημάτων.
4. Τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, διὰ τῶν :
 - α') Κέντρων μαθητικῆς ἀντιλήψεως.
 - β') Μαθητικῶν κατασκηνώσεων.
 - γ') Μαθητικῶν συσσιτίων.
 - δ') Σχολικῆς ὑγιεινῆς.
5. Τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, διὰ τῶν :
 - α') Κτηνιατρικῆς Ὑπηρεσίας.
 - β') Ἀγροτολεσχῶν.
6. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐργασίας, διὰ τῶν :
 - α') Ἐργατικῆς κατοικίας.
 - β') Ι.Κ.Α.
 - γ') Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων, Ἐργατικῆς Ἐστίας κ.λ.π.
7. Τὸ Ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων (Ὑφυπουργ. Οἰκισμού), διὰ τῆς στεγαστικῆς ἀποκαταστάσεως ὀρισμένων περιοχῶν σεισμοπλήκτων.
8. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, διὰ τοῦ προγράμματος «Πρόνοια διὰ τῆς ἐργασίας», ἐνσωματωθέντος ἤδη εἰς τὸ πρόγραμμα Μικρῶν Κοινωφελῶν Ἔργων.
9. Ἡ Ἐκκλησία.
10. Τὸ Πατριωτικὸν Ἴδρυμα Κοινων. Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου Κοιν. Προνοίας.
11. Ἡ Βασιλικὴ Πρόνοια καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἴδρυμα.
12. Ὁ Ε.Ε. Σταυρὸς (εἰς τὰ προγράμματα Κοινων. Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς

δὲν ὑπάρχει συντονισμὸς τῆς δράσεως αὐτοῦ μετὰ τῆς τοιαύτης τοῦ Ὑπουργείου).
13. Οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες.

14. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, διὰ τῶν διαφορῶν Ἰδρυμάτων καὶ Σωματείων.

15. Αἱ διεθνεῖς Ὀργανώσεις, Παγκόσμιος Ὀργάνωσις Ὑγείας, Διεθνὲς Γραφεῖον Προστασίας Προσφύγων, U.N.I.C.E.F. κλπ., ἐνδιαφέρουσαι διὰ μίαν στενωτέραν μετ' αὐτῶν ἐπαφήν, πρὸς γνῶσιν τῶν νεωτέρων ἐξελίξεων, εἰς τοὺς διαφοροῦς τομεῖς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, εἰς τὰ ξένα Κράτη, καὶ συνεργασίαν μετ' αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν διεθνῶν Ὀργανώσεων, πρέπει νὰ σημειωθοῦν ἰδιαίτερος ἡ Παγκόσμιος Ἐκκλησιαστικὴ Ὑπηρεσία, ἡ ΚΕΑΡ (C.A.R.E.), ἡ Ὀργάνωσις τῶν Καθολικῶν καὶ αἱ λοιπαὶ ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι, διὰ τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς διάθεσεως γεωργικῶν πλεονασμάτων τῶν Η.Π.Α., προσφέρουν εἰς τὸν ἄπορον ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ τὰ Ἰδρύματα Κοινωνικῆς Προνοίας τροφίμα καὶ λοιπὰ ἐφόδια ἀξίας 10 ἑκατομμ. δολλαρίων περίπου ἑτησίως.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν κυρίαν εὐθύνην τῆς πολιτικῆς τῆς Προνοίας, ἐπιχεῖται ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀρμοδιοτήτων του ἀπὸ τὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν εἰς τὴν Χώραν συνεπειᾶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, ἀπὸ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐκάστοτε παρουσιάζονται καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸν, καθ' ὃν ταῦτα συγκινοῦν τὴν κοινὴν γνώμην.

Ὅστω, τὰ προβλήματα τῆς Ὑγιεινῆς γενικώτερον, καὶ ἐκ τούτων τὰ τοιαῦτα τῆς ἰατρικῆς ἀντίληψως, ἐμφανίζονται ὡς μᾶλλον ἐπείγοντα καὶ δίδεται μεγαλυτέρα προτεραιότης εἰς αὐτά, μὲ τὴν ἀντίληψιν πιθανῶς, ὅτι τελοῦμεν ὑπὸ τὴν πίεσιν κοινωνικῶν ἀντιδράσεων ἢ ὅτι ἐνεργοῦμεν πρὸς πρόληψιν τούτων.

Ἀπὸ μίαν ἀπλὴν ἐξέτασιν τῶν κονδυλίων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Κοιν. Προνοίας, διαπιστοῦται, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς δραστηριότητος τοῦ Ὑπουργείου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐστράφη πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν ὑγιεινὴν γενικώτερον.

Τὰ ἐξ ἴσου μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ τόπου, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν προστασίαν τῶν δλικῶς ἢ μερικῶς ἀνικάνων ἐνηλίκων καὶ τῶν ὑποαπασχολουμένων ἀτόμων, εἰς τὴν ἐξασφάλισιν στέγης εἰς τοὺς ὑπὸ ἀνθυγιεινὰς ἢ παντελῶς ἀθλίαις συνθήκας διαμένοντας εἰς παραπήγματα ἢ τρώγλας ἢ ἀνήλια ὑπόγεια, μὴ ὑπαγομένους εἰς τὰ προσφυγικὰ προγράμματα ἀποκαταστάσεως, εἰς τὴν ἀσφάλισιν τῶν ἀγροτῶν κατὰ τοῦ γήρατος καὶ τῶν ἀτυχημάτων (πλὴν τῆς παρεχομένης ἤδη χάσει τοῦ νόμου «Περὶ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τῶν Ἀγροτῶν» ὑγειονομικῆς περιθάλψεως), εἴτε παρημελήθησαν παντελῶς, εἴτε ἀντεμετωπίθησαν πλημμελῶς καὶ ἀτελῶς παρὰ διαφορῶν φορέων (Ἐργατικὴ Κατοικία, οἰκοδομικοὶ συνεταιρισμοί, χορήγησις οἰκοδομικῶν δανείων παρ' ἀσφαλιστικῶν Ταμείων κλπ), χωρὶς κανένα συντονισμὸν ὡς πρὸς τὰ κριτήρια, διὰ τὴν ἐπιλογὴν καὶ τὴν προτεραιότητα τῶν δικαιούχων, διὰ τὸ ὕψος τῆς παροχῆς κλπ. Ἡ παιδικὴ προστασία ὡσαύτως ἀσχεῖται σήμερον παρὰ διαφορῶν φορέων ἄνευ τοῦ δέοντος συντονισμοῦ, μὲ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τὴν πλήρη ἄγνοιαν αὐτῆς ἀπὸ τὰ κονδύλια τῶν ἐπενδύσεων. Μόνον ἐσχάτως ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις ἤρχισε σοβαρῶς νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν τῆς καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς καὶ πρὸς τοὺς τομεῖς τούτους.

Ὅστω, διὰ τῆς μέχρι τοῦδε στάσεώς του, τὸ Κράτος παρέχει ἴσως τὴν ἐντύ-

πωσιν, ὅτι δὲν δεικνύει τὸ ἀπαιτούμενον ἐνδιαφέρον ἔναντι μεγάλης μάξης τοῦ λαοῦ, ἢ ὁποία δδηγεῖται, ἐὰν ἀκόμη δὲν ἔχη φθάσει, εἰς τὴν ἐξαθλίωσιν, μὲ συνεπειὰς τὴν πλήρωσιν τῶν Σανατορίων καὶ τῶν λοιπῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων, τὴν διόγκωσιν τῶν δαπανῶν τῆς Ιατρικῆς ἀντιλήψεως, τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐργασίας τῶν οὕτω δυστυχοῦντων ἀτόμων καὶ τὴν προσέλκυσιν αὐτῶν πρὸς τὰς τάξεις τῶν ὑπονομευτῶν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Εἰς ἐπίμετρον, ἢ παραμέλῃσις τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τοὺς τομεῖς τούτους δὲν ἐπηρεάζει μόνον τὴν τύχην τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων ἀτόμων, τὰ ὅποια ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλὰ πεπλανημένως, μόνον ἀνθρωπιστικὴν παρουσιάζουν ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀμέσου των περιβάλλοντος, τῶν ἱκανῶν ἀτόμων, τὴν ἐργασίαν σοβαρώτατα παρακωλύει καὶ τὰς οικονομικὰς των δυνατότητας ἐξαντλεῖ, ἐνῶ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος τὴν ὑπονόμεισιν ἀπεργάζεται.

Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι εἶναι καιρὸς, ὅπως τὸ Κράτος, χωρὶς νὰ παραμελήσῃ τὸν ὑγειονομικὸν τομέα, στρέψῃ ἐπειγόντως τὴν προσοχὴν του πρὸς μίαν συντονισμένην καὶ προγραμματισμένην ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν ἐνδείᾳ εὐρισκομένων τάξεων καὶ ἀτόμων. Ἀπὸ αὐτὴν θὰ προκύψῃ ἀσφαλῶς, εἰς τὸ μέλλον, ἀφ' ἑνὸς μὲν μείωσις τῶν δαπανῶν τῆς Ιατρικῆς ἀντιλήψεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ μία ὑγιεσττέρα ψυχικῶς καὶ σωματικῶς κοινωνία, ἢ ὁποία δὲν θὰ ἔχη ἀνάγκην ν' ἀσχολῆται μὲ τὰς θλιβεράς σκέψεις ποῦ προκαλεῖ ἢ ἀπόγνωσις καὶ ἢ δυστυχία καὶ θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ στραφῇ πρὸς τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας θὰ πρέπει ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν ὄλων σχεδὸν τῶν Ὑπηρεσιῶν, Ὁργανισμῶν, Ἰδρυμάτων καὶ Σωματείων, ποῦ ἀναφέρονται ἀνωτέρω, καὶ ἀσκοῦν κοινωνικὴν πρόνοιαν ἐκτὸς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, διότι ἡ ἀσκήσις βασικῶν ἀρμοδιοτήτων κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς ὑπὸ διαφόρων φορέων, δρώντων ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων, ἀνευ οἰουδήποτε συντονισμοῦ, δημιουργεῖ τὰ ἐξῆς ἄτοπα :

α) Προκαλεῖ συνήθως ἀδικαιολόγητον σπατάλην οικονομικῶν μέσων καὶ ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Οὕτω, εἰς μίαν περιοχὴν λειτουργοῦν 2, 3 ἢ περισσότερα δημοεῖδη ἰδρύματα (Νοσοκομεῖα, Ἰατρεῖα) ἀνήγοντα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοιν. Προνοίας, τὸν Ε.Ε.Σ., τὸ Ι.Κ.Α., τὸ Π.Ι.Κ.Π.Α., ἢ τὸν Δῆμον, ἐνῶ εἰς ἑτέραν περιοχὴν οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω Ἰδρυμάτων ὑφίσταται ἢ παρουσιάζεται πολλάκις εἰς δύο δημοεῖδη π.χ. ἰδρύματα, ἐξ ὧν τὸ ἐν ὑπάγεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοιν. Προνοίας καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὴν Βασιλικὴν Πρόνοιαν ἢ καὶ τὸ Π.Ι.Κ.Π.Α., τὸ φαινόμενον τῆς αἰσθητῆς ἐλλείψεως προσωπικοῦ καὶ ὑλικῶν μέσων ἀπὸ τὸ ἐν, καὶ τῆς καταφανοῦς ἐπαρκείας ἢ περισσείας προσωπικοῦ, χώρων καὶ ὑλικῶν μέσων εἰς τὸ ἕτερον, μὲ οὐχὶ σπανίαν τὴν κακὴν λειτουργίαν τοῦ δευτέρου, λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ἢ ἱκανῆς ἐποπτείας ἐπ' αὐτοῦ.

β) Ἄγει εἰς ἐφαρμογὴν ἀνομοιομόρφου, ἀλληλοσυγκρουομένης καὶ ἐσφαλμένης πολλάκις πολιτικῆς.

γ) Ἀδυνατεῖ νὰ προλάβῃ ἢ νὰ ἄρῃ τὴν ἐκδήλωσιν παρουσιαζομένην εἰς πολλάς περιπτώσεις ἀνισότητά παροχῶν, συνεπεία τῆς κατὰ διάφορον τρόπον χρησι-

μοποιήσεως τῶν μεγαλύτερων ἢ μικροτέρων οικονομικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου διαθέτει ἕκαστος φορεὺς.

δ) Περισπᾶ τὰς ξένας πρὸς τὰς ἐν λόγῳ ἀρμοδιότητος ὑπηρεσίας ἀπὸ τὴν κυρίαν ἀποστολὴν των.

ε) Διευκολύνει τὴν ἐξαπάτησιν διὰ διπλᾶς παροχάς,

στ) Προκαλεῖ δυσμενῆ ἐντύπωσιν εἰς τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον παρακολουθεῖ μὲ ἰδιάζουσαν εὐαισθησίαν τὰς ἐκ τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν ἀλληλοσυγκρουόμενας, ἀλληλουποβλεπομένας καὶ πλημμελῶς λειτουργούσας.

Τὰ ἀνωτέρω ἄτοπα, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ὅτι δὲν ἔχει καταστῆ γενικῶς ἀντιληπτόν, ὅτι ὄρισμένοι δραστηριότητες, ἀκούμεναι ὑπὸ ἄλλων Ὑπουργείων, ἀποτελοῦν ἀναμφισβητήτως ἐκδηλώσεις κοινωνικῆς προνοίας. Οὕτως, οἱ ἀνάπηροι πολέμου, ἀφ' ἧς περιήλθον εἰς κατάστασιν ἀνάγκης λόγῳ ἀδυναμίας χρησιμοποίησεως τῶν σωματικῶν των ἰκανοτήτων, ὑπάγονται, ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει προστασίαν αὐτῶν, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοιν. Προνοίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν παντοῖαν ἐνίσχυσιν τῶν ἀναξιοπαθούτων, ἀνεξαρτήτως προελεύσεως αὐτῶν (ἐάν δηλ. οὗτοι ἦσαν, πρὸ τῆς εἰς κατάστασιν ἀνάγκης περιελεύσεώς των, στρατιωτικοί, ἐργάται, ἀγρόται, ἔμποροι, ἐπαγγελλματῖαι κ.λ.π.) καὶ οὐχὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρμόδιον διὰ τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν τοῦ Ἔθνους πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Χώρας. Αἱ Κατασκηνώσεις ὡσαύτως ἀποτελοῦν εἰδικὴν κοινωνικὴν ἀνάγκην, ἐμπέπτουσιν ἀναμφισβητήτως εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Ὑπουργείου Κοιν. Προνοίας, διότι ἀποστολὴ τῶν κρατικῶν Κατασκηνώσεων εἶναι νὰ σταλοῦν εἰς τὴν ἐξοχὴν, δι' ὄρισμένον χρόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους, πρὸς καλυτέραν σωματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς ὑγείας των, παιδιὰ μειονεκτοῦντα ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς καὶ ἀνήκοντα εἰς οἰκογενεῖας οικονομικῶς ἀσθενεῖς, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται δι' ἰδίων μέσων ν' ἀποστείλουν τὰ παιδιὰ των εἰς ἐξοχὴν, διὰ νὰ τύχουν, πλὴν τῆς ἀλλαγῆς κλίματος, ἰκανοποιητικῆς διατροφῆς καὶ καταλλήλου ἀγωγῆς. Δὲν συμβιβάζεται δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ ἀποστολὴ εἰς Κατασκηνώσεις, λειτουργούσας δαπάναις τοῦ Κράτους, παιδιῶν μὲ μόνον κριτήριον τὴν μαθητικὴν των ἰδιότητα ἢ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι τέκνα ἀξιοματικῶν ἢ ἐργατῶν κ.λ.π.

Τὸ βασικὸν κριτήριον διὰ τὴν ἀποστολὴν παιδιῶν εἰς Κατασκηνώσεις, λειτουργούσας δαπάναις τοῦ Κράτους, εἶναι ἡ οικονομικὴ ἀδυναμία τῆς οἰκογενείας τοῦ παιδιοῦ διὰ τὴν καθ' ὁλοκλήρην τρόπον ἀποστολὴν του εἰς ἐξοχὴν. Ἐπειδὴ δὲ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ παιδιὰ, μέχρι καὶ τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτῶν, ἔχουν ἀνάγκην, ὅπως κατ' ἔτος, καὶ ἐπὶ χρονικὸν διάστημα κυμαινόμενον περὶ τὰς 20 ἕως 30 ἡμέρας, ἀλλάξουν κλίμα καὶ τρόπον ζωῆς, καὶ ἐπειδὴ τὸ Κράτος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπωμισθῇ τοσοῦτον οικονομικὸν βᾶρος, περιορίζεται τοῦλάχιστον εἰς ἐκεῖνα ἐκ τῶν παιδιῶν, τῶν ὁποίων ἡ οικονομικὴ κατάστασις τῆς οἰκογενείας δὲν ἐπιτρέπει τὴν δι' ἰδίων μέσων ἀντιμετώπισιν τῆς ἀνάγκης ταύτης τῶν παιδιῶν.

Ἐπειδὴ ὁμοίως, ἐξ ἄλλου, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οικονομικῶς ἀδυνάτων τούτων παιδιῶν εἶναι σχετικῶς μέγας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς διατιθεμένας ὑπὸ τοῦ Προϋπολογισμοῦ πιστώσεις, τίθενται καὶ ἕτερα κριτήρια ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐλληνικὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν ὑγιεινὴν τοῦ παιδιοῦ.

Οὕτως, ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιλέγονται, διὰ τῶν Κέντρων Κοινωνικῆς Προνοίας, πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὰς Παιδικὰς Κατασκηνώσεις, περιορίζεται περαιτέρω ἐντὸς τῶν ἐκάστοτε οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Κράτους, προτιμωμένων, κατόπιν νέας ἐπιλογῆς (κατὰ τὴν ὁποῖαν χρησιμοποιοῦνται Πολυϊατρεῖα, Κοινωνικοὶ Λειτουργοὶ καὶ Ὑπηρεσίαι τῶν Κέντρων Κοινωνικῆς Προνοίας) τῶν παιδιῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ἀτομικὴ ὑγιεινὴ κατάστασις παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀνάγκην, ὡς καὶ ἐκείνων τῶν ὁποίων αἱ συνθῆκαι τῆς κατοικίας, τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος (ἀσθενεῖς γονεῖς ἢ ἄλλοι οἰκεῖοι) καὶ τῆς ἐν γένει διαδιδάσκουσης δημιουργοῦν κίνδυνον διὰ τὴν καθόλου σωματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ.

Ἐξ ἄλλου, διὰ τῶν Κατασκηνώσεων δὲν ἐξυπηρετοῦνται μόνον μαθηταί, ἀλλὰ καὶ χιλιάδες ἐργαζομένων καὶ ἄλλων παιδιῶν.

Τὰ τελευταῖα, δι' ὀλίγων ἀναπτυχθέντα, περὶ ἀρμοδιότητος ἐπὶ ὀρισμένων θεμάτων πολιτικῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, ὡς αὕτη ἐφαρμόζεται σήμερον, ἀνεφέρθησαν μόνον ἐνδεικτικῶς. Εἰδικὴ ἀνάπτυξις ἐκάστου τῶν Τομέων τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τῶν προγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται σήμερον, εἶναι ἀνεφίπτος ἐντὸς τῶν περιωρισμένων περιθωρίων τῆς παρούσης.

Θὰ ἤθελα μόνον νὰ ἐκφράσω τὴν γνώμην, ὅτι τὰ διατιθέμενα γενικῶς εἰς τὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας μέσα εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ καλύψουν τὰς βασικὰς τοῦ ἀνάγκας, κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος νὰ δικαιολογῇ τὴν διεθνῶς ἐπικρατοῦσαν σήμερον ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια δὲν ἀποτελεῖ ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ καθήκον τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας καὶ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου τὸ ὁποῖον ἐδρίσκειται εἰς ἀνάγκην.

Εἶμαι ὁμοῦ βέβαιος, ὅτι ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις ἀντιλαμβάνεται πλήρως τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνίσχυσεως τοῦ τομέως αὐτοῦ τῆς εὐθύνης της καὶ εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὸν τὸ γεγονός, ὅτι, διὰ πρώτην φοράν, σημαντικὰ ποσὰ διετεθήσαν ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν Δημοσίων Ἐπενδύσεων δι' ἔργα Κοινωνικῆς Προνοίας μεγίστης κοινωνικῆς σπουδαιότητος, παρὰ τὴν καταβαλλομένην παραλλήλως μεγάλην προσπάθειαν εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ τόπου. Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ ἐξάρω ἐνταῦθα τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, με ἐνίσχυσιν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλείσεως, διὰ τὴν πλήρη χρηματοδότησιν διετούς προγράμματος ἐξαλείψεως τοῦ ἄγους τῶν παρατηγμάτων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν Κοινωνικῆς Προνοίας κ.κ. Στράτου καὶ Ψαρρέα καὶ ἐφαρμόζεται ἤδη τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ὑφυπουργοῦ Οἰκισμοῦ.

Ἀπομένουν ἐν τούτοις τεράστιοι τομεῖς Κοινωνικῆς Προνοίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι καιρὸς νὰ κινήθωσιν δραστηρίως, ὡς : α) ἡ προστασία τῆς γεροντικῆς ἡλικίας (ἰδρυματικὴ καὶ ἐξωἰδρυματικὴ. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν λειτουργοῦν 2.500 λέσχαι γερόντων), β) ἡ προστασία τῶν παιδιῶν τῶν ἐργαζομένων μητέρων, ἡ ὁποία σήμερον ἀσκεῖται ὑπὸ λίαν περιωρισμένου ἀριθμοῦ, ἄριστα ὁμοῦ λειτουργούντων ἰδρυμάτων (Παιδικοὶ Σταθμοὶ καὶ Ἀγροτικὰ Νηπιότροφεῖα), τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ πολλαπλασιασθῶσιν, διὰ νὰ παύσουν νὰ ὑπάρχουν μητέρες πρὸ τοῦ τραγικοῦ διλήμματος : νὰ ἐργασθῶσιν διὰ νὰ συντηρήσουν τὴν πτωχὴν τῶν οἰκογένειαν, ὅποτε θὰ ἐγκαταλείψωσιν τὰ παιδιὰ τῶν ἀνεπίδλεπτα καὶ

ἐκτεθειμένα εἰς φοβεροὺς ἠθικοὺς καὶ σωματικοὺς κινδύνους ἢ νὰ παραμείνουν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν των, διὰ νὰ ἀποθάνουν ἐξ ἀσιτίας μαζί των ; γ) ἡ προστασία τῶν ἀναπήρων (πλὴν τῶν ἀναπήρων πολέμου, τῶν ὁποίων τὸ θέμα εἶναι εἰς ἔκτασιν καὶ εἰς χρόνον περιωρισμένον), δ) ἡ προστασία τῶν τυφλῶν, ε) ἡ προστασία τῶν κωφάλλων, στ) ἡ προστασία τῶν ἀποθεραπευθέντων, ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν, ἔστω καὶ προσωρινῶς, φυματικῶν, λεπρῶν κ.λ.π., ζ) ἡ προστασία τῶν ἀνιάτων, η) ἡ προστασία τῶν καθυστερημένων παιδιῶν, θ) ἡ καταπολέμησις τῆς τρώγλης, ἡ ὁποία ἀπεργάζεται τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν διάβρωσιν κ.λ.π.

Εἰς πάντα τὰ ἀνωτέρω θέματα καταβάλλεται καὶ σήμερον προσπάθεια ἀξιόλογος, ἀλλ' ἀνεπαρκής, θεωροῦμεν δὲ τὴν ἐνίσχυσίν της ἀπολύτως ἐπιβεβλημένην, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ συμβάλουν καὶ εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ κοινωνικοῦ μας ὄργανισμοῦ καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικῆς μας δραστηριότητος.